

ШБ(24к)
Рк К 72

Г Р . К ● С Я Ч Е Н К ●

ДОРРОДА

ДЕРЖВИДАВ

«ЛІТЕРАТУРА

Й МИСТЕЦТВО●»

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

+

Шифр Рк Шб(2-4), К72 инв. № 2271826Автор Косляченко Гр.Назва Дорога: Поезії.Місце, рік видання Х., К., 1931.Кіль-ть стор. 63, 1с.

-/- окр листів _____

-/- ілюстрацій _____

карт _____

-/- схем _____

Том _____ частина _____ вип _____

Конволют _____

ГР. КОСЯЧЕНКО

Д О Р О Г А

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
«ЛІТЕРАТУРА І МИСТЕЦТВО»

Харків

1931

Київ

Бібліографічний опис цього видання вмі-
щено в „Літопису Українського Друку“,
„Картковому репертуарі“ та інших по-
манчиках Української Книжкової Палати.

Обкладинка Б. Крюкова.

Лауреатка ордена Трудового
Червоного Прапора
Республіканська бібліотека
УРСР імені Кіпрс

Київський міськвіт № 1921
УПО Київська Школа ФЗУ. Зам. № 200—2 т. 2 др. арк.
Ст. ф-т. Аз 148х210.

П Р О Л О Г

elib.nplu.org

Ідуть і йдуть,
як бистрі тучі,
пливуть,
як птаці у вирії.
Все котить строга неминучість
за днями — дні,
за роком — рік.

Одходять,
пихо одпливають
у море
сині кораблі.
Над ними сонце коливає,
мов колосочок на стеблі.

Так день за днем
і рік за роком
у дальню,
незміриму пушч
залізним,
рівномірним кроком
вони, осяяні, плывуть.

В безмежжя.
у віки майбутні,
де буря грози пронесла —
туди,
        величний
                і могутній,
веде їх робітничий клас.

На бунт,
на грози
огневії,
на чорний
і кривавий бій.
Над ними
        тільки вітер віє
та линуть хмари голубі.

І сонце,
як голодний ворон,
то за могилу залетить,
то знов підійметься угору
в прозору,
вимити блакить.

Та зупинити днів не може.
Вони ідуть,
ідуть
і йдуть!..
В заметеній дорозі

кожен
шукає найкоротшу путь.

Уже знайшли,
ввійшли у двері
нових,
нечуваних віків.
І дні
ударили у берег,
у скелі
хмурі
і стрункі.

Ідіть!
Не час відпочивати —
час вилить гнів
і муки й лють,
бо прокляне
голодна
мати,
і наші діти
нас уб'ють.

Бо в час,
коли заліза гули
розсипалися голосні,
у дні
погожі
і ясні
ми поклику землі не чули

Ч А С Т И Н А П Е Р Ш А

I

Дрімає у яру село,
мовчить, неначе онімиле.
До стріх будівлі замело,
припорошило снігом білим,
мов шут
        одвіку не було,
ні лиха злого.
ні привоги.
На цих ось вулицях убогих,
здається,
        не ходило зло,
не заглядало ще ніколи
до хат
        розхристаних
                        і голих.

II

Величній спокій!
Тишина

заклякла, як жагуча тайна.
Одвічно стелеться вона
над цим селом,
де й коні в стайнях,
чи то хай день,
чи ніч мине, —
над ними все солоним потом
звиса напамлена дрімота,
як хміль червоного вина.
Для них однак —
        чи над снігами,
чи над ріллею битіть ногами.

III

Ось через вулицю іде
смуглява й дужа молодиця,
і більш нікого із людей.
Не оглядайсь
і не дивися —
ні пса на вулиці ніде,
ні діпвори нема,
ні сміху,
лиш дим із хати,
        наче віхоть,
на сніг розпатлано впаде,
щоб по'копитись
і розтануть,
як синя приморозь туману.

IV

Курять самотні димарі,
хмарніють вулиці холодні.
Біля повалених воріт,
як привид,

вчора

і сьогодні

верба замислена стоїть,
окута мудрістю німою,
кива спокійно головою,
мов дні пригадує свої.

Вона сьогодні

вся в інеї,

та це

байдуже все для неї.

V

А в хаті —

вся сім'я в журбі.

А в хаті —

мокрі навіть спіни

од сліз,

бо старший без чобіт,

в роботі батька не замінить,

неси до смерти на горбі

своєму горе все помалу.

Малий,

пощипаний кавалок

лишилось хліба дітворі,
бо будуть, як щенята вити.
Куди іти ?
Кудою вийти ?

VI

Чому не здіймем серця шквал ?
Ми тільки скигдимо, та й годі...

Із глипаями

голова

в селі—

як у своїй господі.

Над нами влада їх звиса,
а ми і досі наймитами,
і досі ще ніхто не тямить
коротку жалобу списать...

Ну й що поробиш ?

Горе — горе...

Хіба, не крикнувши—
у море ?

VII

Отак, коли надійде ніч,
в хатах збираються селяни,
поволі копять свою річ,
будують гарячково пляни.
Страшні погрози голові
вони вигадують щосили.

Тоді
чуби свої похилять,
проклявши
і творця,
і світ;
розгублені виходять з хати —
і де почать ?
і де кінчати ?

VIII

Риплять обмерзлі журавлі
біля низьких криниць надворі.
Хмарки,
як тихі кораблі,
пливуть в безкрайому просторі.
Лунають вигуки півнів,
і крик їх копить берегами.
Скригоче стежка під ногами
і над Україною ніч
пагнулась,
паче тая мати,
щоб не збудить свого дитяти.

IX

Минула ніч.
Уже і ранок
на сході дальньому зомлів,

виходить сонце з - під землі
в золотосяйному убранні.
Горять протоптані сніги,
і степ —

у злотних переливах.
Така тривога навкруги
під сонцем ходить
на цих нивах—
здається,

в мертвій цій тиші
хтось писне гнів палкий душі.

Х

В селі
звисає у покорі
німий,
величній супокійі.
Хіба на яворі стрункім
загомонять хрипливим хором
якісь пташки
і зчиняють бій —
тільки поді
порушать тайну,
і па й що
не довго в цій юрбі
панує грі-не лютування —
забувши про свою злобу,
перелітають на вербу.

ХІ

Ось тихою іде ходою,
як щирій,
        українській віл.
Так подобає голові
іти їй хитати головою.
Цей був « правителем » села,
« царком » маленької держави,
володарем
добра
і зла,
творцем
        діл добрих
        і кривавих.
Од цього все —
        і горе
        їй сміх.
бо він був більший над усіх.

ХІІ

Дозволь, мій дорогий читачу,
пивою увагу зупиниць.
За це мене ти не вини, —
я хочу, щоб і ти побачив,
що то не хтось,
        а голова
селом простує до сільради.

Він там давно вже не бував,
провідати ж її не вадить,
бо може там уже... того
— «Ох, я ж поді прибію його».

ХІІІ

Сьогодні щось він дуже гнівний,
може й прибіє секретаря.
А взагалі,
то він добряк,
коли йому не кажуть Півник».
Кумедне прізвище він мав
і дуже злився при нагоді.
— «Я вам не хтось, а голова,
Семен Григорович,
та й годі!
Коли віч - на - віч —
так і так...
як обсернувся
«Куций птах!»

ХІV

Десь по світах блукав.
Говоряць,
що плавав він на кораблях,
все гроші мідні зароблять
ходив

од моря
і до моря.
Та повернувся —
як стоїть.
Крізь тіло
випинали жили.
Та ще—не смію запіпів—
його десь грамоти навчили.
Тепер людина все могла
писать
на стінах
та столах.

XV

Ой, мав до цього він охоту!
Сидив на битому стільці
— « Подай, Павлуша, папірці
Стоїть.
Стоїть у нас робота!
І, взявши в руки папірця,
він до вікна,
примружить очі
« До тютюну підходив ця,
а шу
записуй сам, як хочеш... »
або напише:
Поспішіть
з роботою, повариші » .

Як підоп'є,
то й папірця
з кишені витягне
і: «Нате,
погляньте –
справжній голова,
у цьому сумніву нема!»

XVIII

Уже п'яненський наш герой
сидить, хитаючись край столу,
спустивши вуса аж додолу...
Та тут
зламається й перо,
коли про все оте списати,
та все ж відважусь..
З хати
в хату
мепляє Ганна гомінка,
як сон,
нечувано вродлива.
На зріст
висока
і струнка,
Уся, як нива,
в переливах.

XIX

Разок намиста голубий —
ним зачарується й сліпий,
не тільки наш герой сп'янілий.
Впина він зір очуманілий
у рівну постать.

А вона

« Ні — ні !

Допийте всю
до дна.

Я чарок повних не приймаю . . .

Погляньте —
свіжа, як і я.

І це — турбота все моя . . .

Такої більш ніде немає . .

XX

П'яніє галас за стілом.

П'яніє галас і надворі.

Лягає вечір у покорі

над тихим,

змореним селом.

Семен Григорович гопівий ».

Зійшлися його п'яні брови,

не вгамувать його ніяк.

« Я власть !

І більш нема нікого !

Тепер ти, Ганно, вже моя...
Моя стопроклята, їйбогу!»

XXI

Г а н н а

Семен Григорович!..

Б а т ь к о

Біда,
що Ганна зовсім молода.
Просю, Григорович, сідаши.
Погляньте,
хтось іде до хати...

С е л я н и н

Семен Григорович, прийдіть,
допоможіть нам у біді.
Вже майже рік немає зборів,
а ми усі в такому горі...

(Спала на кров холодні скроні)
«Прийшли, де ваша властє сидишь?
Змету!
Огнем спалю сліди!
Я проучу вас...
Дайте коні!!!»

XXII

Летить розгніваний

і лютий

Семен Григорович на сход,
« Ніяк цього не може бути!..

У мене

збунтував

народ ?

Не шанувать моєї влади ?

Не може бути !..

Це тільки сміх,

Та я ось...

я їх там усіх !.. »

Та не сказав,

бо до сільради,

як то буває у кіно,

влетіли коні у вікно.

XXIII

Зійшлись селяни по вечері

в кожухах латаних,

в шапках.

В сільраді тихо,

як в печері,

і дума в кожного терпка :

куди іти ?

де путь спасіння ?

Та тільки всі . . .
усі мовчать.
Ніхто не знає,
як почать . . .
Коли це тупотіння в сінях —
і в двері грізний уплива
п'яний
і строгий голова.

XXIV

— Ну, що ж ?
Чи всі уже у зборі ?
(лиш чує тишу він німу).
— Ага ! Хапаєтесь до зброї
на владу йти ?
Та я в тюрму,
всіх розішлю по Сахалінах !
Ви не забудете мене.
Змету і селище огнем,
не дам упасти їй на коліна,
Чого постали, мовчите ?

Селянин

— Семен Григорович ! Не те.

XXV

Скажи, де нам шукать спасіння ?
Допоможи хоч дітворі.

XXVII

І тихо розійшлись селяни,
всі нарікання рознесли.
Пропали вигадані пляши...
А голова

вдає, що злий,
він на баскі сідає коні
і бурею до Ганни мчить.
В селі усе...
усе мовчить.
Хати і вулиці
вже сонні.
А в Ганни

за ясным вікном
до ранку хлюпає вино.

Ч А С Т И Н А Д Р У Г А

Хоч днів пройшло
і небагато,
та змін
багато відбулось.
Уже тепер
у кожній хаті
селяни мріяли про СОЗ.
Здавалосьь,
річ така буденна,
та всі, як дітвора, вони
говорять
їде представник,
і Ганна
вийшла за Семена.
Усе —
і солод
полуниць,
і дух
конвалії —
з дрібниць.

II

Семен Григорович
тепера
зробивсь, як справжній господар.
В сільраді
не рипіли пера,
забув про них і секретар.
І про селян забувши зовсім,
наш очманілий голова
тепер ніде вже не бував.
Бувало,
зайде хто
й попросить
іти до ради.
Він не хтів
і гнівався,
як сто чортів.

III

Тим часом
кожен тихий вечір
(цього не можна заповіт)
збирались в нього глипці,
і кожен
голосом спаречим
зливав на владу
лють
і гнів.

Усе,
що тільки блюне
серце.

зливалосьь
на її огні,

а він
кивав їм
і не сердивсь.

Мовляв :

« А, може, воно й так,
це, бач, який хто має смак .

IV

Та ще один короткий ухил
про Ганну згадану зроблю.
Вона ходила до шептухи
хвалилась їй, що :

« Не люблю,
Стократ Семена непавиджу
Як можна —
віку вкоротіть,
а то! ..
Хоч як ви не хотіть,
а я його
таки заріжу. »

Кістки палила вже стара,
та все ж
Семен не умира.

V

А Ганна все збиралась різати,
як сон окутає вночі.
Гукав на неї батько грізно,
щоб вона кинула плачі
і всі свої дитячі примхи.
Вже зрозуміти їй пора,
що з ним ...
ох, небезпечна гра!
Ти не дивись —
він ніби й тихий
спокійний, як гливка рілля —
розгнівається — постріля.

VI

І Ганна
знову памувала
огиду всю після розмов
короткий тиждень.
Тоді знов
на день розплачеться, бувало.
Ніхто не може вгамувати
тоді
і сум,
і жах в господі.
«Не можу жити із ним, та й годі!
Я з ним,

як мертва,
                  нежива
І батько
знов бере повчашь
нехитре,
молоде дівча.

VII

В селі ж зовсім уже забули,
який собою голова.
В сіл'браді
                  їй двері вже замкнули,
і вікна хтось позабивав —
все'дно у їй нема нікого.
Та чутка ще пішла така
село обрало ходака,
і він
вже вирушив в дорогу.
Ждуть із дороги день-у-день,
а чутка
копиться
їй гуде.

VIII

Життя змінється раптово,
змінється і хід подій.

Себе убить поді готовий,
коли побачиш,
        що радів
іще недавно так,
учора,
з дрібниць.
І так хотілось жить.
А потім раптом
за коротку мить
вся радість
перелеться в горе
і зір окутає туман.
Де вихід?
Дивишся — нема.

ІХ

Усе таке незрозуміле,
здається — вчора народивсь,
що вперше сонце бачиш біле,
що ще ніколи не бродив
по тих слідах, що вже проходив.
Твої знайомі —
        вже чужі.
Не скажеш їм:
        «Допоможіть!»
бо все тепло
забрали годи.
І от поді,

як блудний син,
стоїш розгублений,
один.

Х

Таке оце буває з кожним
непримириме,
люте зло.
Та зупинятись більш не можна,
бо в наше
кинуте село
приїхали незнані люди,
та хто —
        не можна відгадуть.
Казали, що привів ходак
і що сьогодні
збори будуть.
Як то до берега шум вод, —
отак до них
        ішов
                народ.

ХІ

В сілї радї
        холодно
                і вбого.
Зійшлись селяни й батраки.

— А голова не йде таки!
— Нащо він нам!
— Та ми й без нього!
Усі тихенько гомоніли —
той скаргу довгу подавав,
а той
зняв шапку і благав...
В сілбраді —
як вода кипіла.
Сілбрада
вся, як у вогні —
до стелі дим
і крик,
і гнів.

XII

Коли це
розхилився нашовп,
до столу постапів колива.
«Дозвольте щиро привітати!
До себе просить голова
підночувать,
бо ніч надворі,
і сніг,
і вітер,
і мете.
А я...
я буду його тесць...

І впала голова в покорі.
Перезирнулися, тоді
обое кинули
«Ведіть!»

XIII

І знов сілбрада спорожніла.
Нагнувши голови свої,
їдучи селяни гомоніли.
Та кожен у собі таїв,
що не мине ніколи лихо,
що буде в них воно повік.
«Пішли її ці в пельку голові!»
І кожен
важко-важко дихав,
як сонце у холодні дні,
чи буря
в горобину ніч.

XIV

Ішли могутні таращанці.
Тоді усе мале село
пішло,
як буря,
у повстанці,
пішли

Микола
і Павло.
На плечі кинули рушниці
й пішли
в гарячий огневій.
І досі ще на тій крові
зіходить жито
і пшениця,
на кістяках більшовиків —
будівлі
горді
і стрункі.

XV

Та я не це хотів сказати.
Була надворі тиха ніч.
У бур'янах
лежать садапи,
Павло й Микола
в бур'яні.
З усіх кінців їх оточили
у коло
на дванадцять гін.
А серце в кожного, як дзвін,
і туга
налилися
жили.
Прийшли до грані

до межі,
а так ще хочеться пожити !

XVI

І другу вірному сказати
(не знаю сам, з чого бува) :
«Постій.
мій найдорожчий брате,
дозволь тебе поцілувати,
бо за одну,
за 'дну хвилину,
усе живе моє згорить,
ти з поцілунком забери,
а може ти і не загинеш»
В останню,
вирішену мить
так хочеться
(до болю !)
жити.

XVII

І ось.
у ніч таку рішучу,
в серцях
Миколи і Павла,
як молода
весняна пуча,

любов гаряча зацвіла.
Часи минули каламутні,
уже одплив кривавий год.
Пішов Микола на завод,
Павло —
        учитись в інституті.
А роки
        хмарками пливли,
та розлучить їх
не могли.

XVIII

У голови Семена
        хату
прибрали всю у рушники,
як то бува велике свято —
блискучі цокоплять
чарки.
Всі розмовляють таємниче
і ходять
тихо, як ченці,
щоб не збудить хвилин оцих
чекання довгого.

Обличчя

Семена повне гніву й зла —
його пропасниця трясла.

XIX

Якась привога тисла груди.
Відчув,
що камінь похитнувся,
і валяться
його споруди,
завалюють його мету.
Та виходу ніде не бачив.
Під ним
лиш урвище без дна.
Вуста повторюють: «Однак»
А серце
схлипує
і плаче
«Ось бачиш, де твоя межа?»
І осипав Семена жах.

XX

Та знов
свою відвагу будипіть
вблагати зможе їх старий.
Бо може це й звичайні люди,
їх легко буде обдурити
теплом,
госпінністю,
впаданням.
І знову, як дитя, радів.

Коли ж не прийдуть .
що поді ?
Надія гинула оспання,
і тесця,
що давно побіг,
ніяк діждатися не міг.

XXI

А Гаїна
радість памувала.
гостей нежданних дожидала,
як втіху кинуту свою,
як почі першого подружжя,
як голубу,
далеку юнь.
Тільки вдавала, що байдужа, —
розсердить мужа не хотіла.
Та то вдавала так,
бо піло
її премпіло, як іма,
гостей діждатись не могла.

XXII

Не знать,
чому таке хотіння
збудила
молодеча кров.

Вона не бачила ще й тіні
гостей своїх,
а вже любов
в груді збудилася таємна
і розпливалась, як огонь.
« Я вже люблю ..
люблю його ! » .
І думка їй,
така приємна,
не хотіла вийти з голови,
бажала образ уявити.

XXIII

І бачила,
як із туману
її до себе постать
манить.
Сидить в осяйному вбранні
на невгомному коні.
І їй, мов сниться,
його образ.
Та вся вона,
як у вогні.
Віщує серце
щось недобре,
осипав холод всю
до ніг.

З сіней почула голоси —
до хати батько
їх просив.

XXIV'

Семен розгублений
до столу
просив сідаць
Павла й Миколу,
на Ганну
злісно поглядав.

Вона ж —
як з воску вся,
бліда,
мов перелякана.
І зрушитьь
вона із місця не могла.
Як дикий птах,
то зір Павла
уп'явсь
і горло її душитьь.
Здавалосьь,
розум захолов,
і в серці
зупинилась
кров.

XXV

Вже за столом всі гомоніли,
Семен

все скарживсь на селян,
що шанувать його не вміли,
і він їх кинув,

як телят
в пустім степу перед грозою.
Тепер для нього вже однак
мета затаєна одна,
хоч і підрізана косою,
та буде він в груді таїть,
щоб знову відродить її.

XXVI.

Микола все мовчав, як туча,
і слухав тисячі погроз.
Що боротьба туп неминуча,
як на весні буяння гроз,
він знав
і був уже готовий,
як гнів, кипіти

і горіть.

Як у тяжкий
двадцятий рік,
піднять закаменілі брови,
зламають, як море, береги,
і розілляться навкруги.

XXVII

Павло не чує вже нікого.
Він погляду не одведе.
Шука її.
Нема ніде:
вона вже зникла за порогом.
Не чує голосу Миколи,
що поїй говорить.

Не було
із ним такого ще ніколи.
Даремне ждав її Павло —
вже пізня ніч, вона не йде;
оглянешся — нема ніде.

XXVIII

Надворі ніч,
і лютий вітер
кружляє,
підіймає сніг.
Погасли у хатах огні,
і місяць бронзовий не світив.

Всі розійшлися по вечері
пішли Микола і Павло.
Заснуло і добро, і зло —
у хаті
тихо, як в печері.
А Ганна спати не могла.
німу подушку обняла.

elib.prlu.org

Ч А С Т И Н А Т Р Е Т Я

Надворі вітер завива
і стука грізно підвіконням.
Сніжинки за вікном спросоння
пріщатъ, як зім'ята права.
В кімнаті,
як мерця поклали
і винести його не хтяпів.
А ніч
спокійно
і помалу
олходить тихо в забупіня.
в далеку.
незміриму пупів,
щоб знову бажаною бутів.

II

Павло

Чомусь заснути я не можу,
тривога у груді така

як хміль,
п'янюча
і терпка.
Селяни зла не переможуть,
цей чад,
цей чорний перегар
подертих змиднів
і роботи
ввійшов у тіло їх
із попом.
Повік висітиме тягар,
що народило його зло,
над цим розтоптаним селом.

III

Не можу глянути спокійно:
премтить кошлама борода.
І кожен
тихий, як вода,
і кожен
жовтий, як покійник.
Уже його не воскресить,
не відшукать
простого сліду.
Ні-ні!
я кину все й поїду,
мене, Миколо, й не проси.
Все просто, я скажу тобі:

в груді у мене
рани
й біль.

IV

Мик о л а

Ні.
Не болієш ти, мій друже,
і не за ними плачеш ти.
Коли не хочеш допомогти,
це означає,
що байдуже
для тебе стоптане село.
Не відчуваєш його болі!
Не зрозуміть тобі ніколи
його, товаришу Павло.
Ну що ж?
Лежи в кімнаті
і болій.
без тебе підемо у бій.

V

Як у сімнадцятому році,
вставали села й городи.
Тепер скажи мені,
хто це
таке бунтарство розбудив?

Мовчиш ?

То вигук революції
і муки оніміла плінь !
І знову родиться у муці
нащадок велетня — землі.
Без нас, мій друже, не забудь
криваву здіймуць боротьбу.

VI

Без нас
родючими полями
проріже чорна борозна,
розколе,
наче та гроза,
межу
поміж двома віками.
Нас кличе труд
до боротьби,
куди веде
нове стриміння.
Нове
зростає
покоління,
що слово убива «раби».
Я волів би й собі лягти
в нове і тепле «колектив».

VII

Павло

Говориш, друже, без упину,
я волів би шукать людину.
уже я вивчив слова гру...

Та знай:

і я за вільний труд.

Микола

Вже речі я не ждав такої
я не гадав, що ти такий.

Ось ми

у теплому спокої,

в десь надворі

батраки

вартують спокій

твій

і мій.

Збагни, мій друже,
зрозумій.

VIII

Спокійно спить і наш господар,
і нерозумний голова.

Надворі, глянь,

яка негода!

Цього не можна забувать,

XII

Павло й Микола
ніч не спали
в Миколи —
    про селян біду
думки
шуліками шугали,
в Павла —
про Ганну молоду.
Вона,
і зовсім ще незнана,
ця чарівна,
могутня Ганна.
вже в серце юне залягла
героя нашого Павла,
і кров його
    вона вже гріє.
Її ім'я —
    єдина мрія.

XIII

Та їй зовсім байдужий він,
стоїть їй думка в голові
і образ дужого Миколи.
Такого не було ніколи,
щоб ніч не спати.
Все образ тут

ніяк їй не давав заснуть,
тому ось
                                пізньої пори
пішла,
                                щоб з ним заговорить.
Та зупиняйтесь ми не будем.
бо вже на сход
                                збирались
  люди.

XIV

Надворі сонце.
І сніги
уже, як старість, почорніли.
Весна
набрала вже снаги
й село затоптане пригріла.
І на дорозі,
де не глянь,
гурток
обідраних селян
—зіходяться
на дружню раду.
Сьогодні їм сказали правду,
що треба встать на глипая.
Говорять всі
і не таять.

XV

Весна,
робота на поріг.
Уже і небо угорі
прозоре,
чисте
і високе,
що навіть не досягне око.
Вже час подумати про те,
щоб землю
вогку ще
засіять,
бо сніг
зовсім уже росіє,
і вітер більше не мете.
Як блиск над жертвою меча,
так падав
над землею
час.

XVI

Сьогодні відбулися збори,
і був, казали, предсiавник.
Всі хвилювалися, як море,
бо голова
з сiльради зник,
коли його переобрали.

Сміявся дехто:
«В генерали
нехай його просіпує путь,
бо він
не хоче у нас буть».
А дехто
з ляку і не дихав,
і пошепки:
«Наробитів лиха!»

XVII

Отак селяни
гомоніли,
курили,
плюхали на сніг.
А сонце
високо летіло,
як то буває на весні.
В селі
у кожній хаті,—
всюди!—
до 'дної сходились мети.
Іти збирались до сельбуду
«гарнізувати»
колектив.
І вечора усе село
ніяк діждатись не могло.

XVIII

І слова не сказав нікому.
Семен Григорович

додому

розтерзаний і лютий біг.
(Він з ними говорить не міг).
— О, будуть знать вони мене!
Вбігає хутко до сіней
і двері одчиняє люто,
як той колишній голова, —
він мало їх не одірвав.

XIX

Та зупинивсь, як онімілий,
бо бачить:

в хаті

за столом,

обнявшись,
Ганна і Павло
чомусь розгублені сиділи.
І ніби якось ненароком,
що навіть не поміпить око,
з плечей похилених Павла
поволі тихо попливла
рука дружини.

Кинув зір

і вибіг лютий, наче звір.

XX

Збудила кров його одразу
така нечувана образа.
Його і діти засміють.
Опанувала серцем лють.
Його мета ступала просто —
вигадує жахливу помсту.
Усі,
кого він тільки знав,
всі кари мусіли зазнати.
А Ганна
(з розпачу чи з муки)
ламала на постелі руки.

XXI

Увечорі зібрались люди
(зібралося усе село).
Прийшли
Микола і Павло
в кімнату
димного сельбуду.
Як чад,
споїть над ними гомін.
Усі в диму, як у імлі.
Здіймається гарячий пламінь
уже холодної землі.

ждуть.
Усі рванулися юрбою,
та двері
замкнуті.
«Кудожу?»
Та ще хтось лампу загасив,
і знов знялися голоси.
А з стелі,
                  чорний і рудий,
додолу осипався дим.

XXIV

Одні
ламать хотіли двері.
другі — у вікна
і у дим.
В селібуді
                  вже нагнулась стеля, —
вже недалеко до біди.
Микола був уже надворі,
коли це постріли услід.,
Нагнувшись низько,
                  до землі,
біг, спопикаючись, у зморі.
Біля селібуду,
                  де був гул —
Павло убитий на снігу.

Ε Π Ι Λ Ο Γ

elib.nplu.org

« Спасибі вам, повариші,
обом, —
і мертвому,
й живому.
Уже ми викрили їх змову,
в чиїх руках були ножі,
уже відомо нам »...

Семена

і тещя вивели надвір.
Над ними,
як осінній бір,
так наповп лютував шалено...
... Сидів Микола у вагоні
(уже до міста повертав).
Так важко була кров у скроні...
Коли ось,

чує,
за рукав

рвануло
ніжно
і помалу —
то Ганна перед ним стояла.
« Я хочу з вами... »
— і у слъози.

Микола

Із вами
нам
не по дорозі !..

І більш нічого не сказав.
А поїзд
вийшов
за вокзал.

elib.prlu.org

A 427792

elibrary.org